KARAMAĞARALI, Osman Halûk*

(1923-2009) Arkeolog ve sanat tarihçisi

C. Nakış KARAMAĞARALI

Anahtar Kelimeler: Sanat Tarihi, Ahlat Kazıları, Saraykent

Aslen Yozgat'ın Karamağara köyünden olup (bugünkü Saraykent ilçesi) Karamağaralılar'ın Çapanoğulları ile çatışmalarından dolayı XIX. yüzyılın ortalarında Elazığ'a yerleşen bir Türkmen ailesinin çocuğudur. Babasının dedesi Kırım'da yüzbaşı rütbesiyle bulunmuştur. Babası tapu grup müdürü Mehmed Yümni Bey, annesi Hatice Cemile Hanım'dır. Babasının memuriyeti sırasında görev yaptığı İzmir'de doğdu. İlk ve orta okulu bu şehirde, liseyi Erzurum'da okudu. Erzurum'da evlerinin karşısında bulunan Hatuniye Medresesi'ne duyduğu hayranlık daha lise yıllarından itibaren Türk mimarlığına ilgi duymasında en önemli etken oldu. 1942'de Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nin Arkeoloji Bölümü'ne yazıldı ve 1946'da mezun oldu. Ardından Ankara Etnografya Müzesi'nde asistan olarak göreve başladı. 1949 yılında Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi'nde açılan asistanlık sınavını kazanmasına rağmen kaydı yapılmadı; konunun Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne taşınmasının ardından 1951'de asistanlık kararı onaylandı. Böylece Cumhuriyet tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi kararıyla üniversite asistanlığına tayin edilen tek kişi oldu. 1954'te Anadolu'da Beylikler Devri Minberleri adlı teziyle doktor unvanını aldı. 1965'te doçent kadrosuna tayin edildi. 1982'de profesörlüğe yükseltildi.

Türk mimarlığının çeşitli dönemleri hakkında çalışmaları ve makaleleri bulunan Karamağaralı, bilhassa mimari alanında yaptığı restitüsyonlar ve yürüttüğü kazılarla tanındı. 1965-1971 yılları arasında başkanlığını yürüttüğü Sivas Çifte Minareli Medrese kazısı ve özellikle 1967-1991 yıllarında başkanlığını yaptığı Ahlat kazıları Türk sanatı ve mimarisinin bilinmeyen bazı yönlerinin ortaya çıkarılmasında önemli rol oynadı. 1983'te Gazi Üniversitesi Mühendislik-Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü'ne bölüm başkanı olarak tayin edildi. 1990'da emekliye ayrıldıktan sonra da çeşitli üniversitelerde sanat tarihi dersleri verdi. 29 Ocak 2009'da vefat etti, Ankara Karşıyaka Mezarlığı'nda eşi Beyhan Karamağaralı'nın yanına defnedildi. Almanca ve Fransızca bilen Karamağaralı ilmî şahsiyeti yanında bir fikir adamı olarak da tanınmış, Türkçülük hareketinin ön saflarında yer almıştır. Eserleri arasında Ahlat (1975) adlı kitabı ile Türk mimarisi ve sanat tarihi üzerine çok sayıda makale bulunmaktadır.

Kaynakça

BOLAY, S. H. (2002). Mükemmeli Arayan İnsan. H. Acun vd. (Haz.), *Prof. Dr. Halûk Karamağaralı Armağanı* içinde (s. XV-XVII). Ankara.

BOYDAŞ, N. (2009). Prof. Dr. O. Halûk Karamağaralı'ya Saygı. *TY, XXIX*(259), 101-103.

ÇAL, H. (2009). Prof. Dr. Halûk Karamağaralı Hoca'yı (1923-2009) Sonsuzluğa Uğurladık. *TY, XXIX*(259), 104-106.

ÇAM, N. (2002a). Bir İlim Adamı Olarak Prof. Dr. Halûk Karamağaralı. H. Acun vd. (Haz.), *Prof. Dr. Halûk Karamağaralı Armağanı* içinde (s. VII-XII). Ankara.

ÇAM, N. (2002b). Hocam Prof. Dr. Halûk Karamağaralı. H. Acun vd. (Haz.), *Prof. Dr. Halûk Karamağaralı Armağanı* içinde (s. XIX-XXVII). Ankara.

ÇAM, N. (2002c). Prof. Dr. Halûk Karamağaralı'nın Fikir Hayatından Kesitler. H. Acun vd. (Haz.), *Prof. Dr. Halûk Karamağaralı Armağanı* içinde (s. XXVIII-XXXII). Ankara.

DEMİRER, Y. (2010). *Prof. Dr. Halûk Karamağaralı'nın Hayatı ve Eserleri* [Yüksek lisans tezi]. Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

GEDİK, A. (2009). Halûk Karamağaralı ile Röportaj. *İSTEM: İslâm San'at, Tarih, Edebiyat ve Mûsıkîsi Dergisi, VII*(13), 341-354.

SEFERCİOĞLU, N. (2009). Karamağaralı Halûk Bey. *TY, XXIX*(259), 100-101.

* Bu madde, C. Nakış KARAMAĞARALI, "KARAMAĞARALI, Osman Halûk", TDV İslâm Ansiklopedisi, https://islamansiklopedisi.org.tr/karamagarali-osman-haluk adresinden TDV İslam Ansiklopedisi tarafından verilen izinle alınmıştır.